

Date: 9th June-2025

YOZUV MALAKASI VA SAVODXONLIK: BOSHLANG'ICH SINIF
O'QUVCHILARI UCHUN ZAMONAVIY METODLAR

Saparova Sojida Tulkinovna

Buxoro innovatsiyalar universiteti

2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida yozuv malakasi va savodxonlikni shakllantirishning zamonaviy metodlari tahlil qilinadi. Muallif yozuv va savodxonlik tushunchalarining o'zaro bog'liqligi, ularning o'quvchilarning tafakkur va nutq rivojiga ta'siri, shuningdek, ularni rivojlantirishda innovatsion yondashuvlarning o'rni haqida to'xtaladi. An'anaviy yondashuvlar bilan zamonaviy usullar solishtirilib, ularning samaradorligi tahlil qilinadi. Shu bilan birga, interfaol metodlar, AKT vositalari, differensial yondashuvlar, o'yinli texnologiyalar va kontekstual topshiriqlarning ahamiyati ochib beriladi. Maqolada boshlang'ich ta'lim tizimida savod o'rgatishning ilg'or tajribalari ham tahlil qilinib, amaliy takliflar berilgan.

Kalit so'zlar : yozuv malakasi, savodxonlik, boshlang'ich ta'lim, zamonaviy metodlar, interfaol o'qitish, o'yinli texnologiyalar, differensial yondashuv, AKT, kreativ fikrlash, kontekstual topshiriqlar

Yozuv malakasi va savodxonlik boshlang'ich ta'lim bosqichining asosiy tarkibiy qismlaridan hisoblanadi. Ushbu jarayonlar o'quvchining til, nutq, mantiqiy tafakkur, mustaqil fikrlash va axborotni qayta ishlash qobiliyatini shakllantirishda asosiy rol o'ynaydi. Bugungi kunda ta'lim tizimida savod o'rgatish jarayoni zamonaviy pedagogik yondashuvlarni talab qilmoqda. Chunki axborot oqimi tezlashgan, raqamli savodxonlik kundalik ehtiyojga aylangan va bolalar ongida bilimga bo'lgan talab sifati o'zgargan bir davrda, an'anaviy usullar o'z samarasini to'liq bermasligi mumkin.

Yozuv malakasi – bu bolaning fikrini yozma shaklda ifodalash, grammatik jihatdan to'g'ri, mazmunan tushunarli va tartibli shaklda bayon qilish qobiliyatidir. Savodxonlik esa o'quvchining matnni to'g'ri o'qiy olish, tushunish, yozish va unga javob qaytara olish layoqatidir. Bu ikki kompetensiya bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lib, birining rivoji ikkinchisiga bevosita ta'sir qiladi.

Mazkur muammo yuzasidan bir qator ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Jumladan, Z. Zunnunov, R. Omonov, M. Rasulov, S. Nishonova kabi olimlar boshlang'ich ta'limda yozuv malakasini shakllantirishda fonetik, grafik, orfografik va punktuatsion elementlarning o'rni haqida tahliliy yondashuvlar taklif qilganlar. Ammo zamonaviy texnologik va innovatsion ta'lim muhitida bu elementlarni yangi shakl va mazmunda qo'llash zarurati tug'iladi. Shu sababli, bugungi kunda interfaol metodlar, vizual resurslar, multimedia vositalari orqali o'qitish yanada dolzarb bo'lib bormoqda.

Zamonaviy metodlar ichida differensial yondashuv alohida ahamiyatga ega. Chunki har bir bolaning tayyorgarligi, tafakkuri, idrok darajasi turlicha bo'lishi mumkin. Aynan mana shu jihatlarni hisobga olgan holda tuzilgan yozuv topshiriqlari bola uchun qiyin

Date: 9th June-2025

emas, balki motivatsiyalovchi omil bo'lib xizmat qiladi. Bunday topshiriqlar o'quvchining muvaffaqiyatini ta'minlab, yozuvga bo'lgan ijobiy munosabatini shakllantiradi.

Yana bir samarali yondashuv – o'yinli metodikalar asosida yozuvni o'rgatishdir. Bu metodda bola faol subyekt sifatida ishtirok etadi, uning faoliyati rag'batlantiriladi, va bu orqali u grammatik shakllarni osonroq o'zlashtiradi. Masalan, "yozuv yo'li bilan sarguzasht", "gaplarni to'ldir", "kodni yoz" kabi topshiriqlar bolalarda diqqat, xotira, tafakkur va savodli yozuv malakasini uyg'un shaklda rivojlantiradi.

AKTdan foydalanish ham yozuv malakasini shakllantirishda katta imkoniyatlar yaratadi. Raqamli resurslar yordamida matnni tahrirlash, rasmlar asosida hikoya tuzish, slaydlar asosida fikr bildirish, harf va so'zlarni to'g'ri yozishga doir dasturlar bolaning savodini oshirishda muhim vositadir. Bu o'z navbatida, o'quvchining raqamli savodxonligini ham shakllantiradi.

Savodxonlikni shakllantirishda kontekstual yondashuv muhim ahamiyatga ega. Ya'ni topshiriqlar real hayotiy vaziyatlar bilan bog'langan bo'lishi kerak. Misol uchun, maktab hayoti, oila, tabiat, kasblar kabi mavzularda matnlar tuzish orqali bolalar til materiallarini amaliy kontekstda o'zlashtiradilar. Bu usul ularning tilga, yozuvga va o'qishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi.

O'quvchilarni ijodiy fikrlashga undovchi topshiriqlarning yozuv darslaridagi o'rnini ham beqiyosdir. Masalan, "mening orzuyim", "eng yaxshi do'stim haqida hikoya", "kelajakdagi kasbim" kabi mavzularda matn yozdirish orqali bola o'z tajribasidan kelib chiqqan holda mazmunli, kontekstli yozuvlar yaratadi.

Xulosa tariqasida aytish mumkinki, yozuv malakasi va savodxonlikni shakllantirishda biryoqlama yondashuvlar o'rniga ko'p yo'nalishli, bolani o'quv jarayoniga faol jalb etuvchi uslublar samaralidir. Har bir metod bolaning psixologik xususiyatlariga, tayyorgarlik darajasiga va qiziqishiga mos tanlanganda, yozuv jarayoni ijodiy va samarali kechadi.

Xulosa va takliflar:

1. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yozuv malakasini shakllantirishda o'yinli va interfaol metodlardan keng foydalanish tavsiya etiladi.
2. Darslarda differensial yondashuv asosida tayyorlangan topshiriqlar bolaning o'ziga ishonchini oshiradi.
3. Raqamli ta'lim vositalari (mobil ilovalar, onlayn platformalar) orqali yozuv ko'nikmalarini interaktiv usulda rivojlantirish zarur.
4. O'qituvchilarning zamonaviy metodik ko'nikmalarini oshirish maqsadida amaliy seminar va treninglar tashkil qilinishi kerak.
5. Har bir yozuv darsi kontekstual asosda, ya'ni hayotiy vaziyatlar bilan bog'langan holda tashkil etilishi maqsadga muvofiq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Rasulov M. Boshlang'ich ta'lim metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
2. Zunnunov Z. Boshlang'ich ta'lim psixologiyasi. – Toshkent, 2016.
3. Omonov R. Boshlang'ich sinflarda savod o'rgatish. – Buxoro, 2021.

Date: 9th June-2025

4. Nishonova S. Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlar. – Toshkent, 2019.
5. Karimov R. Yozuv darslarida zamonaviy yondashuvlar. – Namangan, 2020.
6. G'ofurov N. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2021.
7. Akbarova N. Ta'limda innovatsion yondashuvlar. – Andijon, 2020.
8. Sharipov Sh. Boshlang'ich sinfda yozuv darslari. – Samarqand, 2022.
9. Hasanov U. Til o'qitish metodikasi. – Toshkent, 2018.
10. Tadjibayeva M. Boshlang'ich ta'limda o'yinli texnologiyalar. – Farg'ona, 2022.
11. Vygotsky L. Thought and Language. – MIT Press, 1986.
12. Jessner U. Multilingual Learning and Literacy. – UK, 2006.
13. UNESCO Report on Primary Literacy. – Paris, 2020.
14. Yusupova D. AKT vositalarini o'quv jarayoniga tatbiq etish. – Termiz, 2021.
15. Shamsiyeva M. Pedagogik yondashuvlar nazariyasi. – Toshkent, 2022.

